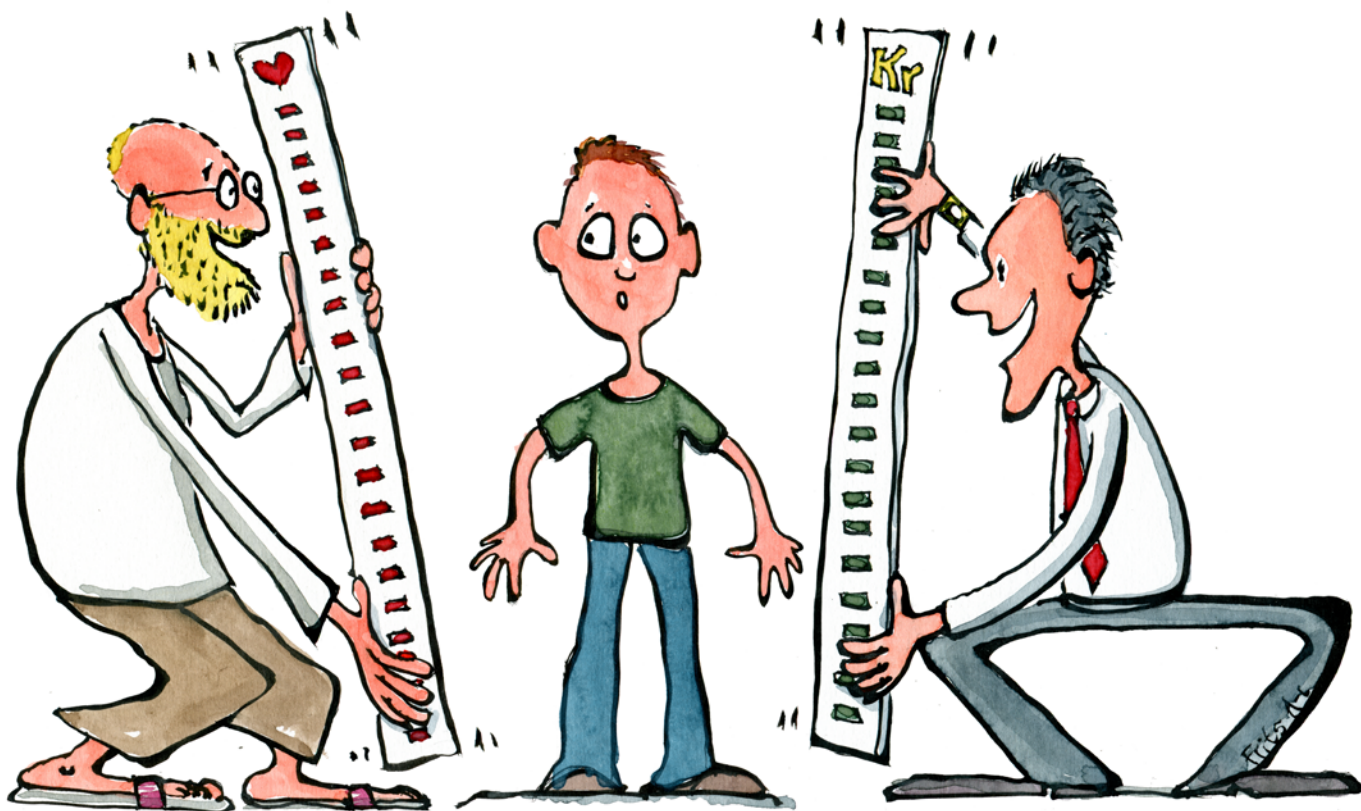

Bløde færdigheder er

HÅRD VALUTA!

INDHOLD

- 3 Baggrund
- 4 Vi higer og søger ...
- 6 Brug for flere bundlinjer
- 7 Revolution og nye roller
- 8 Flere kompetencer i fremtidens skole
- 9 Menneske først, arbejdstager så
- 10 Faglige og ikke-faglige lige vigtige
- 12 Dannelse er mere, end det var engang
- 13 Behov for nuancerede analyser
- 14 Hvad koster det, når de bløde færdigheder mangler?
- 16 Hvordan finder vi balancen i fremtiden?
- 18 Noter
- 19 Socialt ansvar i praksis på efterskoler

**Uddannelses-
økonomen**
Helena Skyt Nielsen
Professor på Århus
Universitet, Depart-
ment Of Economics

**Samfunds-
analytiker**
Frank Skov
Tidligere forsknings-
chef i tænketanken
CEVEA

**Politikeren
og fagforenings-
mennesket**
Josephine Fock
Cand.jur. og initiativ-
tager til Alternativet

Verdensmanden
**Jørgen Ørstrøm
Møller**
Tidligere
departementschef
og ambassadør

Ordensmagten
**Jens Henrik
Højbjerg**
Rigspolitichef

**Den innovative
erhvervsmand**
Tore Jørgensen
Landmand og
grundlægger af
Herslev Bryghus

Baggrund

Med denne publikation ønsker Efterskoleforeningen at kaste sig ind i debatten om hvilke værdier og færdigheder, der tjener samfundsudviklingen og det gode liv – først og fremmest i relation til uddannelse og skole. En debat, der ofte sættes forenklet op, som på den ene side 'det hårde'; afkast, effektivitet og anvendelighed – og på den anden side 'det bløde'; trivsel, dannelse og pædagogiske ideer om rundkørsler til den gode uddannelse og det gode liv. En debat, hvor 'det bløde' tit kommer til at fremstå som det pjattede og unødvendige – 'luksus til middelklassen'.

Vi vil gerne kaste et lod i den bløde side af vægtskålen. Vi mener, at det er på tide at få sat ordentlig pris på de samfundsskabende humanistiske værdier og færdigheder. Det vi, som del af det folkeoplysende Danmark, hviler på og værdsætter, og som vi indimellem oplever, nærmest virker provokerende på visse af efterskolernes interessenter, når vi italesætter dem som produktive og rentable. Det er for eksempel livsduelighed, tillid, demokratisk dannelse og faglig mangfoldighed.

Debatten om hvordan dannelse og bløde færdigheder kan udfolde unges potentiale, og hvad det koster, hvis de ikke får det med i livet, er så småt i gang i offentligheden. Og Efterskoleforeningen vil gerne være med! Vores indspark er, at bløde værdier og færdigheder godt kan kapitaliseres i kroner og ører og produktionsværdi, hvis man laver regnestykkerne

på en anden måde. Med både en økonomisk, en social, en demokratisk og en kulturel bundlinje. Vi synes, bundlinjerne er ligeværdige og mener, at menneskelivet – og samfundslivet – fungerer bedst, når der er tid og plads til forskellighed. Det har en værdi i sig selv, men også for samfundsøkonomien.

Vi har haft brug for hjælp i processen bag publikationen. Både til at finde ordene og diskutere holdningerne og til forsøget på at kapitalisere de bløde værdier og færdigheder. Og den hjælp er kommet fra seks 'vidner', som vi gennem efteråret 2016 har haft 'indkaldt til afhøring' i Efterskoleforeningen. De har delt deres viden, erfaringer og syn på, hvad unge – og dermed også efterskolernes elever – har brug for at få med sig i livet.

Temaerne, vi har talt med vidnerne om, har været: Livsduelighed, tillid, almen dannelse, faglig mangfoldighed, integration og demokratisk dannelse. Vi vil gerne benytte lejligheden til at takke vidnerne: Helena Skyt Nielsen (professor, Århus Universitet), Frank Skov (tidl. forskningschef, CEVEA), Josephine Fock (MF, Alternativet), Jørgen Ørstrøm Møller (tidl. departementschef og ambassadør), Jens Henrik Højbjerg (rigspolitichef) samt Tore Jørgensen (direktor, Herselv Bryghus) for deres støtte til projektet, og for mange timers berigende samtale om betydningen af at have respekt for hinanden og fornemmelse for fælles regler og normer og værdien af forhold som tillid, selvtilid og selvindsigt, for bare at nævne nogle af de ting, der er blevet talt om.

Med publikationen ønsker vi at bidrage til den generelle samfundsdebat om, hvordan vi bør vurdere og måske revurdere såkaldte hårde og bløde værdier og færdigheder. Derudover er det håbet, at den bruges i udviklingsarbejdet ude på efterskolerne. For eksempel i forhold til skolernes arbejde med evaluering og indsatserne i forhold til 'Charter for socialt ansvar'. Det gør vi ved hjælp af citater, spørgsmål til drøftelse eller udsagn til eftertanke. Håbet er at medvirke til at skærpe efterskolens kvaliteter, identitet og profil som fri skole.

Efterskoleforeningen, marts 2017
Troels Borring

Arbejdsgruppen bag publikationen:

Troels Borring (formand), Anne Ingstrup Fabiansen (bestyrelsesmedlem), Bjarne Lundager Jensen (direktør) samt Christine Sestoft (chefkonsulent).

Efterskoleforeningen bærer det fulde ansvar for indholdet.

Efterskoleforeningen, Vartov, februar 2017

Vi higer og søger ... efter vækst?

Velstand og succes. Hvem vil ikke gerne have det? Og hvem ønsker ikke det for sine børn? Velstand og succes bliver som oftest beskrevet i termer af vækst, rigdom og robusthed. Det handler på et personligt plan om penge, personlig excellence og hårdt arbejde. På samfundsmæssigt plan handler det om ny teknologi, om strategi og markedsandele.

Produktivitet, effektivitet og vækst er blevet the hard facts i samfundsdebatten om, hvor landet skal hen, og hvad vi vil med hinanden. 'Hard facts' båret frem af det forhold, at der er tale om noget, man kan pege på, måle på, sammenligne sig på og lave prognoser på. Vi higer og

søger ikke længere i gamle bøger, men i bankbogen og management-litteraturen, kunne man prosaisk sige.

Side om side med dette er der bred enighed om, at højere produktivitet, i vores del af verden, kommer med en bedre uddannet befolkning. Uddannelse er således blevet det fremmeste konkurrenceparameter i Konkurrencestaten.

Men hvad vil bedre uddannet egentlig sige? Uddannelsesdiskursen har i længe tid hældt mod 'den hårde' side af sagen, mod flere timer på skolebænken, mere fokus på tekniske og kognitive færdigheder, flere tests og høje karakterer som svaret på spørgsmålet. Men 'den

bløde' side vinder frem. Tidens største udfordringer kalder på bløde kompetencer. Nu vægter international forskning et mere holistisk syn på, hvad udbyttet af uddannelse bør være.¹ OECD er således i gang med at revidere sine '21st century skills', rammeprogrammet for de kompetencer, uddannelsessystemer bør have fokus på, så unge kan klare sig godt i fremtidens samfund. Det viser sig, at et begreb som fællesskab (togetherness) nemt kunne gå hen og blive et nøglebegreb:

"Togetherness could be a driving value for students and it will enable them to be more open to learning to live together with others from different backgrounds. Togetherness could empower students to be actors for change [...] togetherness could be an illustration of the drive which motivates people to pursue life-long learning and to build a sustainable and peaceful world." *Yuri Belfali, OECD, Directorate for Education and Skills*

Meget tyder på, at vinduet er åbnet for introduktionen af et bredere perspektiv på en bedre uddannet befolkning. International forskning peger på, at bløde færdigheder (soft skills) i det lange løb, er mindst lige så vigtige som de hårde, vidensspecifikke, tekniske færdigheder, hvis målet er at opnå velstand og succes²:

"By now research recognizes cognitive skills (as measured by achievement tests) and soft skills (personality traits not adequately measured by achievement tests) as equally important drivers of later economic outcomes, and skills are seen as

"Politikerne er fanget i, at de vil have mere og bedre uddannelse, men ved ikke, hvad det skal være. I må opstille alternativer for dem: Det er noget med håndværk og iværksætteri. Det er noget med at flytte folk fra funktionærtænkning."

Tore Jørgensen, Herslev Bryghus

SPØRGSMÅL

Hvordan er jeres skole et alternativ, som giver mere og bedre uddannelse?

multi-dimensional rather than one-dimensional". *Behavioral economics of education*, (2015)

Succes i forretningslivet og på arbejdspladsen er dybt afhængig af bløde færdigheder så som kommunikationsfærdigheder, høflighed, omstillingsparathed, integritet, samarbejdsevne, venlighed og social intelligens. Forskningen peger på, at i vore dage er det én ting at få en uddannelse, en anden er at finde og holde på et job:

"Hard skills are easily justified and quantified, but preparing students with soft skills could make the difference in whether they find, and keep, the job for which they earned a degree." *Executive Perceptions of the Top 10 Soft Skills...* (2012)

Forskernes konklusioner stemmer overens med de vurderinger, vi har fået fra de vidner, vi har talt med, om hvad de mener, at unge i Danmark skal kunne for at klare sig. De beskriver, hvordan smarte, kloge og innovative beslutninger først og fremmest finder vej via stimulering af nysgerrighed, engagement og gå-på-mod, i tillidsskabende og mangfoldige miljøer med god tid. Vores vidner vurderer, at de unge skal lære at klare sig med hele deres person på baggrund af mangfoldig viden, masser af forsøg og masser af fejltagelser. De mener, at velstand og succes er et resultat af, at man vil noget som menneske, at man kan holde fokus, og at man evner at gøre det sammen med andre.

The concept of togetherness also reflects the emerging challenges of the world of work. In today's economy, just being excellent in a specialised area or succeeding in occupation-related skills is no longer sufficient to be excellent workers."

Yuri Belfali, OECD, Directorate for Education and Skills

Brug for flere bundlinjer

“Den krøllede vej er den bedste vej, også samfundsøkonomisk! Det er så godt at lære mange ting, at få mange erfaringer. Men! Det er vigtigt at holde fokus!”
Tore Jørgensen, Herslev Bryghus

Denne helhedstilgang har Efterskolen stadig god mulighed for at have, fordi det er en kostskole med ligeværdigt fokus på undervisning og samvær, men sådan er det ikke alle steder i uddannelses-

systemet. Og det er synd! For hvis vi glemmer værdien ved ‘det krøllede’ i uddannelsessystemet, så mister vi den kultur – den kerne – det grundlag, vi er blevet stærke og rige på som samfund:

“[...] vi har glemt, at det [gode samfund] drejer sig om at skabe mennesker. Det har vi glemt af mange grunde, men det er kernen. [...] Den vigtigste opgave er at skabe mennesker, der er i stand til at håndtere forandringer og kunne bruge

det, de kan – generelt. Det duer ikke, hvis ikke du har forståelse for, hvordan det, du kan, kan bruges generelt. Hele den grundlæggende tanke i efterskolen – at man samler op – betyder, at vi får mennesker, som samfundet kan bruge. Som kender sig selv og ved, hvad han kan.” *Jørgen Ørstrøm Møller*

Alle i uddannelsessystemet mærker presset fra effektiviseringskrav og effekt-mål i disse år. Krav og mål der i høj grad baseres på dokumentation af hard facts. Vi risikerer, at det forringer vores uddannelseskultur, hvis resultatet bliver, at de bløde ting overses og undervurderes. Det, der er svært direkte at måle effekter af og lave bundlinjer på. For eksempel tiden til faglig fordybelse, samarbejde og dannelse. Men noget tyder på, at forandring er på vej:

“Man skal være opmærksom på, at det kræver mod og tid at ændre tingene. For eksempel den måde man tænker økonomi på. Men bare vent. Selv økonomerne skal nok komme med. Vores egen nationalbankdirektør har været ude og sige, at BNP er et begrænset mål for vækst. I virkeligheden kan det jo også betale sig at måle på flere bundlinjer.”
Josephine Fock (MF), Alternativet

“Jeg vil gerne have omdefinert begrebet borger: Du er noget, hvis du bidrager! Også hvis det ikke er direkte til økonomien. Og hvorfor betyder vækst egentligt så meget? Bare se på Japan. Hvorfor lave Japan om efter amerikansk forbillede? Har det ikke en højere værdi, at de holder fast i deres egne værdier og egen samfundsmodel end at få højere vækst? Er det ikke ligegyldigt at stige de få procenter i vækst?”

Jørgen Ørstrøm Møller

Revolution og nye roller

Side om side med økonomien står teknologien som centralt omdrejningspunkt for samfundsviklingen. Også her står vi overfor nye tider og ting, vi må forholde os til, personligt, samfundsmæssigt og som efterskoler. Nye tider og ting vi må forberede de unge på.

Vi står i disse år på tærsklen til det, der kaldes den fjerde industrielle revolution.

Revolutionen vil medføre nye roller for mennesket – både i deres funktion som forbrugere, borgere og arbejdskraft. Og forandringerne er i fuld gang. Viden og kommunikation digitaliseres, opgaver udføres af robotter, og nogle af dem 'tænker selv'. Ensformigt, gentagende, manuelt arbejde er snart fortid i vores del af verden. Den teknologiske udvikling betyder, at vi skal kunne noget andet, som Frank Skov, tidligere forskningschef i tænketanken CEVEA, udtrykker det:

"I dag hyrer – og fyrer – man folk på deres sociale kompetencer. På de bløde værdier. Det er de værdier og færdigheder, der er vigtige ude på arbejdspladserne. Det er

ikke det faglige, der kommer først. Du skal kunne samarbejde, være en ambassadør for virksomhederne, kunne tænke selv."

Og han er ikke alene om at mene det. Mange arbejdsgivere er enige, som det fremgår af forskningsartiklen Executive Perceptions of the Top 10 Soft Skills...:

"Soft skills are so important that they are ranked as number one and extremely important for potential job hires in many occupations and industries." (s. 459)

Vi står overfor nye udfordringer og dermed andre krav til befolkningen, herunder andre krav til arbejdskraftens kompetencer. Det sætter nye mål for det, børn og unge skal lære, og betyder selvfølgelig nye opgaver for uddannelserne, og dermed også for efterskolerne.

DE 4 INDUSTRIELLE REVOLUTIONER:

- 1) **1780'erne:** Damp og mekanik
- 2) **1870'erne:** Samlebånd og masseproduktion
- 3) **1960'erne:** Computere og automatisering
- 4) **Nu!:** The Internet of Things: Robotteknologier, virtualisering og digitalisering

“

Soft skills can also be called applied skills or 21st-century skills.[...] Soft skills have more to do with who we are than what we know.”

Executive Perceptions of the Top 10 Soft Skills... (2012)

“Den fjerde industrielle revolution vil gøre tillid endnu mere vigtig.”

Frank Skov, tidl. CEVEA

SPØRGSMÅL

Har han mon ret? Og hvad betyder det for, hvad der konkret forventes af efterskolen og det, de unge skal lære her?

Flere kompetencer i fremtidens skole

OECD peger på fire kompetenceområder, som børn og unge skal have med sig fra skolen for at kunne imødegå de største udfordringer: Ulighed, globalisering, migration, urbanisering, miljø og klima, teknologiudvikling, og i øvrigt klare sig som medborger³:

1. Fagspecifikke kompetencer
2. Competence i at lære
3. Competence i at udforske og skabe
4. Competence i at kommunikere, samarbejde og deltage

Arbejdsgiverne er generelt enige i listen – bare i omvendt rækkefølge! De efterspørger først og fremmest kommunika-

tionsfærdigheder, høflighed, omstillingsparathed, integritet, samarbejdsevne, venlighed og sociale færdigheder.⁴

Tore Jørgensen fra Herslev Bryghus, fortæller om den type medarbejdere, han går efter:

“De skal passe ind i teamet. I kulturen. Jeg kigger meget på, hvad det er for en kultur, de kommer med. De skal være vedholdende og seje – også når de bliver bedt om at tage lorte-arbejdet en uge i træk. Fagkompetencerne er også vigtige, men ikke vigtigst. Det boglige kan de lære, hvis de har det andet i sig. Det er også vigtigt, at de har håndværksevne”.

Det samme gælder kravet til offentligt ansatte, for eksempel når man ansætter i politiet:

“Vi er meget optaget af at få unge, der kan samarbejde. Og vi spørger meget ind til moral og ordentlighed ved optagelsen. Tester dem meget på samarbejde. Social intelligens bliver vigtigere og vigtigere, for kompleksiteten, man skal agere i som politimand, bliver større og større”.
Jens Henrik Højbjerg, rigspolitichef

SPØRGSMÅL

Dækker de fire kompetenceområder det, man bør få med sig fra en efterskole?

SPØRGSMÅL

Hvordan dækker I på jeres skole de fire kompetenceområder, OECD peger på:

- 1) Det fagspecifikke
- 2) At lære
- 3) At udforske og skabe
- 4) At kommunikere, samarbejde og deltage?

Er der områder, der halter hos jer?

SPØRGSMÅL

Hvordan evaluerer I på jeres skole de fire kompetenceområder, som børn og unge skal have med sig fra skolen?

Hvordan sikrer I, at I får alle med?

Menneske først, arbejdstager så

Både forskning og arbejdsmarked kalder altså på et uddannelsessyn med fokus på sociale og personlige kompetencer – ligeværdige med de faglige. I næste omgang kalder det på et menneskesyn, hvor man først og fremmest er menneske og kun i anden omgang arbejdstager.

Et sådant uddannelsessyn forudsætter respekt for, at bløde færdigheder tæller på bundlinjen, uanset hvor svære de er at måle og opgøre med de eksisterende metoder og modeller. Og netop det med metoderne og modellerne er et ømt punkt i den omstilling.

“Explicitly accounting for soft skills often implies departing from the standard economic model by integrating concepts studied in behavioral and experimental economics, such as self-control, willingness to compete, intrinsic motivation, and self-confidence”.

Behavioral economics of education (2015)

“Der er flere ting, standard-økonomiske modeller ikke kan forklare om uddannelsesadfærd. Ifølge de modeller vil rationelle unge mennesker tage uddannelse ‘ud i en køre’ – og så lang uddannelse som muligt, hvis lønnen er høj, og man har evnerne til det. Og folk skulle vælge studier med højt afkast. I de modeller er det derfor en gåde, hvorfor man tager en pause mellem grundskole og ungdomsuddannelse.

Men i virkeligheden er der mange, der tager en lang pause eller flere pauser, og som først får en hf-eksamen, når de er 30 år! Det skyldes formentligt, at mange unge handler irrationelt. Det er måske, fordi de mangler vedholdenhed, at de ikke får en ungdomsuddannelse, før de er 30. De har måske en ‘nutidsbias’, så de primært har blik for ‘her og nu’, og det kan være dyrt på langt sigt.”

Helena Skyt Nielsen,
Professor i økonomi på Århus
Universitet

Faglige og ikke-faglige lige vigtige

Efterskolerne oplever indimellem, at den del af deres arbejde, der handler om personlig udvikling, fællesskab og samvær mv., undervurderes, fordi effekterne ikke kan måles, gøres op i en karakter eller listes op i et excel-ark. Ikke af dem der 'overtager' eleverne; ungdomsuddannelser og arbejdsgivere, men af fremtrædende arbejdsmarkedsorganisationer.

For efterskolerne er det vigtigste, at aftagerne og forældrene og eleverne oplever, at effekten er betydelig, uanset om det

kan kvantificeres eller ej. Problemet er bare, at hvis det ikke kan tælles, så tæller det ikke i den herskende samfundsøkonomiske debat. Og tallene på den bløde del mangler i de økonomiske prognoser og beregninger i dag.⁵

At der mangler tal og beregninger på, hvad bløde færdigheder betyder samfundsøkonomisk – altså hvad tillid, selvtillid og selvindsigt, uddannelsesmotivation og livsmod, tolerance og stamina hos unge betyder i kroner og ører – gør det vanskeligt at anslå, hvad det koster at

investere eller nedskære i velfærd og uddannelse. Hvad 'omprioreringsbidraget' eventuelt kommer til at koste, i forhold til kunnen og kompetencer hos de unge – og i sidste ende i kroner og ører for samfundet – er på den måde umuligt at sige. Det eneste, vi har tal på her, er, at staten sparer 2% årligt, i 5 år, på uddannelsesposten, i Finansloven.

På trods af de manglende tal, har forskere imidlertid bud på effekterne af bløde færdigheder. International forskning – hovedsagligt fra engelsktalende lande – viser, at mellem 75 og 85% af folks succes på arbejdspladsen, i det lange løb skyldes deres bløde færdigheder (soft skills). Mellem 15 og 25% skyldes deres tekniske viden (hard skills).⁶

Også i Danmark taler økonomiske forskere om, hvordan bløde færdigheder giver 'hårde' afkast i forhold til uddannelse. Hvor meget, afkastet drejer sig om, er svært at sige præcist. Et bud er, at de bløde færdigheder betyder lige så meget som de faglige, når det gælder om at tage en uddannelse. Helena Skyt Nielsen, professor i økonomi på Århus Universitet forklarer:

"Faglige og ikke-faglige færdigheder er begge dele lige vigtige. De blødere ting er det, der er tættere forbundet til ens personlighed og ens adfærd. Man taler om bløde færdigheder på en personlighedsskala, der kaldes 'Big-five, OCEAN': Openness to experience, Conscientiousness, Extraversion, Agreeableness og Neuroticism.* Det er blevet mere og mere

"Vi er som samfund blevet bange for vores egen baggrund på grund af den måde, der regnes på i de fremherskende økonomiske modeller. Investeringer i børn og uddannelse fremgår ikke som afkast i de fremherskende økonomiske beregninger."

"Det handler også om, at økonomerne ikke reflekterer over deres fag. Siden 1995 har de ikke haft videnskabs-teori! Og økonomi kan ikke forklare alt!"

Frank Skov, tidl. CEVEA

tydeligt, at især conscientiousness (vedholdenhed) er vigtig i forhold til uddannelse.”

Betydningen af de bløde færdigheder bliver især tydelig i overgangen fra grundskole til ungdomsuddannelse:

“Børn, indtil cirka 9. klasse, kan komme langt med begavelse og faglige færdigheder, men så snart de skal videre til ungdomsuddannelserne, har de brug for ‘the Big Five’, især vedholdenhed er centralt. Kravene stiger og kompleksiteten bliver større på ungdomsuddannelserne. Hvis ikke de har de færdigheder, når de skal videre fra grundskolen, falder de fra. Hvordan man får givet de færdigheder til unge, der ikke umiddelbart er uddannelsesparate, er et godt spørgsmål – måske på efterskole?” *Helena Skyt Nilsen, professor på Århus Universitet*

* The Big Five, OCEAN

kan oversættes til:

- 1) Åben overfor nye ting
- 2) Vedholden og robust
- 3) Udadvendt
- 4) Samarbejdsvillig
- 5) Følelsesmæssig stabil

SPØRGSMÅL

Kommer I på jeres skole rundt om The Big Five i jeres arbejde med elevernes dannelse og deres bløde færdigheder?

Det vil sige rundt om:

- 1) elevernes åbenhed overfor nye ting,
- 2) deres vedholdenhed og robusthed.

Hvordan har I fokus på at:

- 3) gøre dem udadvendte,
- 4) samarbejdsvillige og
- 5) følelsesmæssigt stabile?

Dannelse er mere, end det var engang

Om der er tal på eller ej, så har både arbejdsmarkedet, uddannelsessystemet og samfundet brug for fritænkende, selvstændige unge, som er i stand til at forholde sig kritisk og konstruktivt til verden omkring dem med deres bløde færdigheder.

Proklamationen af den 4. industrielle revolution har sat fokus på behovet for bløde færdigheder som supplement i dannelsesbegrebet. Det er ikke nok at have det klassiske dannelsesmål om, at de unge skal blive frie, autonome og myndige individer:

“En af de ting, man må gøre op med i uddannelsessystemet, er, at de elever, der gør det godt, er dem, der ‘passer perfekt ind’ i et etableret – bureaukratisk – system”. *Tore Jørgensen, Herslev bryghus*

SPØRGSMÅL

Hvornår og i hvilke dele af jeres arbejde oplever I, at elevernes bløde færdigheder trænes bedst?

Og det er i høj grad skolens – ikke mindst efterskolens opgave at levere unge, der kan kommunikere, er omstillingsparate, høflige, venlige og har integritet. Det fordrer høj kvalitet, innovation og mangfoldighed.

Efterskolernes hovedsigtte er at bidrage til elevernes livsoplysning, folkelige oplysning og demokratiske dannelse. Mange forskellige færdigheder falder ind under hovedsigtet. Fælles for dem er, at der i udstrakt grad er tale om bløde færdigheder, der igen handler om det at være menneske, om fællesskab og tillid.

Hovedsigtet handler om, at de unge på efterskole skal lære at omgås hinanden og respektere hinanden. At de skal lære at færdes i et miljø med fælles regler og normer og gøre det med tillid til hinanden, selvtillid og menneskelig indsigt. Det betyder også, at de unge efter endt efterskole skal have mod på endnu mere uddannelse og livet som sådan, og at de gerne skulle have stamina og være tolerante i den forbindelse. Det har de unge, der har været på efterskole generelt i høj grad.⁷

“Skolen skal uddanne til hele mennesker. Til faglighed – ja, selvfølgelig – men ikke mindst til empati, sociale fællesskaber, kreativitet. Vi skal kunne tænke nyt i den omskiftelige verden, vi lever i. Det starter helt fra barnsben, og det skal læres. [...] der er for lidt fokus på empati og kreativitet og sociale kompetencer. Og innovation. Vores samfund står overfor at blive et helt andet. Ikke mindst på grund af digitaliseringen. Masser af stillinger vil blive overflødige de næste 30 år, og det skal vi som samfund forberede os på. Uddannelsessystemet skal derfor også ændre sig.”

Josephine Fock (MF),
Alternativet

Behov for nuancerede analyser

Målinger af afkast af uddannelse bør afspejle både faglige og personlige kompetencer. Der er brug for nye økonomiske modeller og flere og mere nuancerede analyser, hvor man kigger langsigtet på folks liv, på deres karriereforløb og på indtjeningsniveauet over hele livet. Modeller, der både tager de faglige færdigheder OG de bløde færdigheder (det, der er tættere forbundet til ens personlighed og adfærd) i betragtning, når der måles på effekter og afkast af uddannelse.

Det overvejes fra flere sider, hvordan man kan balancere de økonomiske prognoser og målinger mere. Det sker for eksempel med Vismandsrapporten (2016), i over-

vejelserne omkring henholdsvis positive og negative dynamiske effekter på statens finanser, eller som nævnt med OECD's revidering af målene for 21st century skills. I Arbejderbevægelsens Erhvervsråd arbejdes der på at udforme nye økonomiske modeller.⁸

Hvis ikke man måler nuanceret på både hård faglighed og bløde færdigheder, og laver prognoser og politik ud fra det, så får man kun den ene side af de kompetencer frem, som rent faktisk gør arbejdskraften i Danmark til en af verdens bedste⁹ og danskerne til verdensmestre i tillid.¹⁰ På den måde tjener vi hverken produktiviteten eller livskvaliteten.

SPØRGSMÅL

Hvad, synes I, er vigtigst, at eleverne får med sig fra jeres skole?

Hvad koster det, når de bløde færdigheder mangler?

Nogle tror, at bløde færdigheder, for eksempel kommunikationsevne, er noget, alle bare har eller lærer af sig selv. Men det er en misforståelse.¹¹ Det er i høj grad noget, der skal læres – både derhjemme, i fritidsaktiviteter og ikke mindst i skolen.

At det skal læres mange forskellige steder stemmer fint overens med kravet til efterskolerne om at arbejde med både undervisning og samvær. Hvordan man i undervisningen og i samværet arbejder med at lære eleverne bløde færdigheder må være helt op til de enkelte skoler, deres værdisæt og pædagogiske tilgang. Autencite-

ten er indbegrebet af lærerkvalitet og dermed afgørende for, om eleverne tager værdierne på sig og dermed færdighederne med sig videre i livet, så den pædagogiske frihed er en vigtig pointe, når der tales kvalitet.¹²

Prisen, både for det enkelte menneske såvel som for samfundet, på at mangle færdigheder i at kommunikere, i at samarbejde, i at være høflig, have integritet og være åben for nye ting, kan være høj. Den kan for eksempel være kriminalitet, hvis der ikke sættes tidligt ind overfor udsatte børn og unge, som vi hører det fra rigspolitichef, Jens Henrik Højbjerg:

“Det er meget alvorligt, at der findes unge – selvom det er en lille gruppe – der har det virkelig dårligt hjemme og driver rundt. Nogle er kylet ud hjemmefra. Det er virkelig vejen til kriminalitet! [...] I politiet gør vi hele tiden opmærksom på, at jo mere man investerer tidligt, jo mindre bliver der for politiet. Man siger, at det aldrig er for sent, men nogle gange er det faktisk for sent!”

Også fra et uddannelsesøkonomisk perspektiv kan det hurtigt komme til at koste dyrt, hvis de bløde færdigheder mangler:

“Hvis de bløde færdigheder mangler efter grundskolen, så får det vidtrækkende konsekvenser: Det betyder noget for videre uddannelse, for indtjening, kriminalitet, graden af offentlig forsørgelse, hvem man bliver gift med, for ens sundhed. Fra et uddannelsesøkonomisk synspunkt gælder det om at få sammenhæng mellem faglige færdigheder og bløde færdigheder. De faglige færdigheder bruges bedst, når man har de bløde færdigheder”.

Helena Skyt Nielsen, professor på Århus Universitet

“Hvis ikke der er nogen, der sætter retning for én og giver én værdier at stå på, så går det galt.”

Jens Henrik Højbjerg, Rigspolitichef

“Alt afhængig af problemerne er der nogle børn, som kan hjælpes uden videre. Men hvis der slet ikke er nogen derhjemme for børnene, så er der kun resten af samfundet tilbage til at gøre noget for dem.”

Jens Henrik Højbjerg, Rigspolitichef

SPØRGSMÅL

Er I generelt gode nok på jeres skole til at rekruttere, hjælpe og fastholde de unge, der kun har 'samfundet' til at gøre noget for dem?

Hvordan finder vi balancen i fremtiden?

Vores vidner peger på mere af det bløde, mere af det, som giver personlige og sociale kompetencer, som det, fremtidens samfund får brug for. Og der er grund til optimisme i forhold til den kommende generation, set med deres øjne:

“De unge er blevet mere ansvarsbevidste. De drikker heller ikke så meget mere, og de ved, at dumheder kan ‘forfølge dem’. Der er en større bevidsthed om, at man skal tænke sig om”. *Jens Henrik Højbjerg, rigspolitichef*

“Jeg har meget stor tiltro til den generation, der kommer nu. De 40-50 årige – ‘nå-generationen’ – har set ligegyldigt til, mens verden er blevet dårligere”. *Frank Skov, tidl. CEVEA*

Men ikke alt er lys og lykke. Kravene til de enkelte unges præstationer på snart sagt alle livets områder føles af og til som en belastning.

“Der er noget, der tyder på, at livet, som det leves i disse år, skaber for mange unge, der tilsyneladende ikke er så glade. Unge med spiseforstyrrelser, børn der skærer i sig selv – jeg har ikke helt styr på alle de udtryk, problemerne får – unge, der måske ikke kan klare alle de krav, der stilles til dem i skolen. Det virker som om, der er mange ensomme. Flere og flere med masser af venner på de sociale medier, men hvis man skraber lidt i det, er der ikke altid så mange venskaber”. *Jens Henrik Højbjerg, rigspolitichef*

“De unge føler sig pressede – og det gælder unge fra alle sociale klasser – på grund af tests, karakterkrav og fremdriftsreform. Men det er desværre også rigtigt, at der er nogle unge, der føler sig helt koblet af. [...] Tillid er altafgørende. Vi skal nurse de menneskelige relationer. Drage omsorg. Turde gøre det. Vi skal styrke de menneskelige relationer – helt fra barnsben”. *Josephine Fock (MF), Alternativet*

Efterskolen skal kunne favne alle unge, både de stærke og de mindre stærke, de kloge og de mindre kloge, de glade og de mindre glade, og få endnu stærkere, klogere og glidere unge ud af dem alle. Det kræver, at ikke alle får det samme.

Nogle har brug for mere end andre. Nogle har brug for mere tilgivelse end andre, flere chancer eller mere opmærksomhed. Det er det, efterskolerne Charter for socialt ansvar, som blev vedtaget på Efterskolerne Årsmøde 2016, går ud på.

Selvfølgelig er efterskolerne frie til at påtage sig deres sociale ansvar på lige de måder, de finder mest oplagte eller hensigtsmæssige. Hvad efterskolerne ikke er frie til er, at lade være med at gøre noget i forhold til at løfte deres sociale ansvar! For bløde færdigheder er hård valuta, både for den enkelte og for samfundet. Og hvem vil ikke gerne have velstand og succes!

“Det kan være ret svært for skolen, hvis børn kommer med svage forudsætninger.”

Jens Henrik Højbjerg,
Rigspolitichef

SPØRGSMÅL

Charter for socialt ansvar peger på, at det er en opgave for efterskolerne at gøre noget for de unge, Jens Henrik Højbjerg taler om, selvom det kan være svært.

Hvad har I af særlige tiltag og tilbud for disse unge?

“Vi bliver simpelthen nødt til at få det med prisen på efterskole ind på en eller anden måde. Pointen er jo, at efterskolen får et stats-tilskud på cirka 110 tusind kroner pr. årselev i gennemsnit, så skal de være fremragende til at give – især de ikke-uddannelsesparate – unge de manglende bløde færdigheder, før de kan retfærdiggøre deres eksistens!”

Helena Skyt Nielsen,
professor på Århus Universitet

NOTER

- 1 Belfali, Yuri (Head of Early Childhood and Schools, Directorate for Education and Skills, OECD): *Togetherness as motivation... OECD perspectives*; oplæg på konferencen 'Togetherness as motivation – a 21st century skill' (2016)
- 2 Alexander Koch, Julia Nafziger, Helena Skyt Nielsen (2015); *Behavioral economics of education*, i 'Journal of Economic Behavior & Organization' (vol 115, p. 3-17)
- 3 OECD: *Future of Education and Skills: Education 2030* (Prof. Jens Rasmussen på konferencen 'Fremtidens Skole Nu' på Borups Højskole 16. juni 2016)
- 4 Marcel M. Robles (2012); *Executive Perceptions of the Top 10 Soft Skills Needed in Today's Workplace*, i 'Business Communication Quarterly' 75(4) 453-465
- 5 Information, d. 7. okt 2016, forsiden: *Finansministeriet regner ikke på effekterne af velfærd*
- 6 Marcel M. Robles (2012); *Executive Perceptions of the Top 10 Soft Skills Needed in Today's Workplace*, i 'Business Communication Quarterly' 75(4) 453-465
- 7 Epinion, rapport for Efterskoleforeningen; *Samfundsmæssig deltagelse blandt tidligere efterskoleelever*, april 2016
- 8 Information, d. 7.okt 2016, *Værdien af velfærd under- vurderes systematisk*
- 9 World Economic Forum: <http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2015-2016/economies/#economy=DNK>
Samt OECD: *Compendium of Productivity Indicators* 2016
- 10 Gert Tinggaard Svendsen (2012): *Tillid*, Aarhus Universitetsforlag
- 11 Marcel M. Robles (2012); *Executive Perceptions of the Top 10 Soft Skills Needed in Today's Workplace*, i 'Business Communication Quarterly' 75(4) 453-465
- 12 Per Fibæk Lauersen (2013): <http://www.viauc.dk/hoejskoler/vok/liv-i-skolen/Documents/2013/1/12-den-gode-og-autentiske-laerer.pdf>

Socialt ansvar i praksis på efterskoler

Reduktion i egenbetalingen

Fripladser

Større individuel støtte

Andre sanktionsmuligheder end bortvisning

FORTSÆT SELV LISTEN ...

Hvorfor skal vi med jævne mellemrum ud og slås for, at det, vi laver i efterskolen, som ikke lige fører til prøve eller har fast pensum, er fuldt ud lige så vigtigt, som det man almindeligvis forstår som undervisning? Hvordan kan det være et mistænkeliggørende spørgsmål i 2017, i et af de rigeste lande i verden? I Grundtvig og Kolds fødeland!

Det gør vi os blandt andet nogle tanker om her. Ikke kun for vores egen skyld, men for fælles bedste.

Vi synes, der er behov for øget opmærksomhed på, hvad bløde færdigheder betyder, både kulturelt, socialt og økonomisk – for den enkelte, for arbejdsgiverne og for samfundet.

Tankerne bliver krydret med citater fra folk, der fra praksis og forskning har bud på, hvordan de ser de bløde færdigheder, som ikke mindst efterskolerne beskæftiger sig med, egentligt betaler sig.

BIDRAG FRA

**Uddannelses-
økonomen**
Helena Skyt Nielsen
professor på Århus
Universitet, Depart-
ment Of Economics

**Samfunds-
analytiker**
Frank Skov
Tidligere forsknings-
chef i tænketanken
CEVEA

**Politikeren og fag-
foreningsmennesket**
Josephine Fock
MF, cand.jur.
og initiativtager
til Alternativet

Verdensmanden
**Jørgen Ørstrøm
Møller**
Tidligere
departementschef
og ambassadør

Ordensmagten
**Jens Henrik
Højbjerg**
Rigspolitichef

**Den innovative
erhvervsmand**
Tore Jørgensen
Landmand og
grundlægger af
Herslev Bryghus